

A FEHÉR BARÁT

A PÁLOSREND HAVI FOLYÓIRATA

FŐSZERKESZTŐ: P. GYÉRESSY ÁGOSTON—FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. NÁDAS ZOLTÁN

TARTALOM: t-h: Egyedülvalóság: boldogság... — Szabó Miklós: Normandia — Sippeki József: Az első pálos kolostor — Pálos himnusz (Lengyel Rezső ford.) — Dr. Nádas Zoltán: Világkrízis és kereszténység (5) — Vajay József: A mi óvóhelyünk — Dr. Kisbán Emil: A felsőelefánti pálos monostor — M. dr. Nagy György: Kata: Aratáskor — Világegyház — Fráter Jácint Naplójából — Gyermekeknek — Pálos Krónika — Könyvek

VII. ÉVF. • 7. SZÁM

ÁRA • 60 • FILLÉR

1944 JÚLIUS

A FEHÉR BARÁT

A PÁLOSREND ÉRTESITŐJE

**ÉVI ELŐFIZETÉSI ÁRA 6-80 PENGŐ
JOGI SZEMÉLYEKNEK 70— P**

Főszerkesztő: P. GYÉRESSY ÁGOSTON O. S. P.

Felelős szerkesztő Dr. NÁDAS ZOLTÁN.

SZERKESZTŐSÉG: Budapest, XI. ker. PÁLOS KOLOSTOR.

Telefon: 468-550. Csekkszám: 48004.

**KIADÓHIVATAL: Fráter György Sajtószövetkezet, Budapest,
VI., Dessewffy-u. 24. Telefon: 129—238.**

MEGJELENIK minden hó elsején.
Rendi és főegyházmegyei jóváhagyással.

A FRÁTER GYÖRGY SAJTÓSZÖVETKEZET

BUDAPEST, VI., LOVAG-U. 10. * TELEFON: 127—780.

Mindennemű nyomtatvány izléses, gyors és pontos kivitelezése; kiadványok művészi tervezése és terjesztése. Sokszorosítás, könyvkiadás; hangversenyek, előadások, társasutazások (zarándoklatok) szervezése és rendezése. — **Hirdetési Iroda.**

AZ EGYETLEN MAGYAR

gyökerű rendbe lépni szándékozó fiúk, akik a *Boldog Özsébek, Fráter Györgyök, Virág Benedek*ek életét és munkáját akarják továbbfolytatni, csatolják ezirányú kérvényükhöz: 1. kereszt- és bérma-levelüket, 2. érettségi bizonyítványukat, illetve a félévi bizonyítvány másolatát, ha papok akarnak lenni, különben segítő testvéreként házi munkában foglalatzkodnak, 3. szülői beleegyezést, ha még kiskorúak, 4. hittanáruk, vagy plébánosuk ajánlását, 5. egészségi bizonyítványt. Életük rövid ismertetését is csatolják kérvényükhöz, kifejtve mely okok vezetik őket a szerzetesi életre; korhatár 18—35 év. Kérvényüket küldjék a *Pálos Kolostorba, Budapest, XI. kerület, Szent Gellért-rakpart 1/b.*

Egyedülvalóság: boldogság...

„... Brúnóban lassan az a gondolat érlelődött meg, hogy a lelkiélet mindig csak a falak közé szorítva olyan, mint a szabad természethez szokott virág a mesterséges légkörű üveg-házban. Díszlik, de e dísz csak halvány mása a szabad természet díszének. Él, de ez az élet hosszú hervadásnál alig egyéb. És e gondolat arra bírta Brúnót, hogy egy teljesen elhagyatott vadont keressen lakóhelyül, hol életét szíve vágyának legmegfelelőbbben rendezhesse be...” (Dedek—Crescens L.: A kartauziak Magyarországon.)

... Hosszan elgondolkoztam az Egyház ez egyik legnagyobb remetéje: Szent Brúnó gondolatain...

Aztán egy délelőtt nekiindultam az erdős hegyoldalnak.

Lassan elmaradozott a ház, a sétány, a kert; a köves mező következett, aztán a sűrű erdő. Nem mentem be az erdőbe, — onnan nem látni az eget —, kint az erdő szélén maradtam.

Leültem a fűre. Mélyen alattam ott sötétlik a ház; sűrűn befutja a vadszőlő; a diófa sötét árnyékba takarja. Mélyen lent érzem az élet minden gondját és kínját. Örömei pedig ott lebegnek mindenek felett a kék ég kéksége alatt...

Amott lent, a legmélyben, hallgat a város. Nem hallik fel semmi a zajából. Csak néha egy-egy gyermekkiáltás. De az is belevész a csend hullámaiba. Még érzi a lélek e hullámok gyűrűzését, aztán ismét csend, csend csend...

... Itt fönt csak a fű van körülöttem és egy bokor árnya, amely alatt meghúzódtam. Egészen közel hajolva a fülevelekhez: csak a közezsők zöldék még; a külsők már elszáradtak. Felnézek: a közeli fák között is itt is, ott is felsárgállik, felvöröslik egy-egy halódó falomb.

És megüt az élet igazi valósága: az elmúlás. Az egyedüli valóság a földön: hogy itt mindennek el kell múlnia a mai alakjában, hogy mindennek meg kell változnia: hogy minden mulandó. E kis kövecskis is a mulandóságról beszél hozzám:

Egyedülvalóság: boldogság...

— Valamikor hegy voltam, büszke és hatalmas, aztán összetörtem: most kavics vagyok, lábbal rúgott semmi!

Madárcsicsergés hallatszik néha. Majd tücsökciripelés. Azután ez is elhallgat. Újra felhangzik, újra elhal. Újra csend.

Elnézek a sík messzeségbe. Zöld és sárgult táblák, sötét fák, itt-ott fekete erdők. Távol kéklő hegyek. Mind hallgat, néma az egész kép. Talán csak kép az egész, látomás, mely csak azért tarkállik előttem, hogy megpihentessem... Csak látomás, mert megfoghatatlan:

legalább is számomra megfoghatatlan, elérhetetlen; nem az enyém és sohasem lesz és lehet az enyém...

Igy tekinthetett le a budai Hárshegyről a nagy magyar remete: Boldog Báthory László... Nézte, nézte az alatta elterülő falvakat, embereket, bokrokat, fákat, erdőket, az egész tarka, szép magyar világot és sosem ment le közéjük. Húsz hosszú esztendeig nézett le arról a hegyomromról és nem szállott le a körülötte völgyekbe. Mert nem vágyott utánuk; mert sokkal többet talált a magányban, a hegyen.

Mert sokkal több van itt a magányban a hegyen. Itt csak fű van, virág, bokor és fa, szikla és kavics: mind csupa összhang, szépség és zene. Nincs egyetlen hamis hang, egyetlen rít folt, egyetlen torz vonás. Mind úgy áll itt, ahogy az örök Isten ide ejtette és úgy él, lélekszik, növekszik és hal meg, ahogy ő kívánja.

S e tengernyi szépség, e tökéletes összhang, e végtelen szépségű zene beleivódik a lelkembe és kiolt minden gondot és kínt.

És érzem, most élek igazán. Az eddigi életem nem volt helyes élet: engedtem, hogy ha-

mis hangok fészkeljenek lelkemben és összhangját megzavarják. Azt az összhangot, melyet az Úr lehelt belé.

Ez az igazi összhang élete itt főtt: a hegyen, a fűvön ülve, a fűvek bokrok és kövek között, a csendben, egyedül.

Mert nem vagyok egyedül: most ül körülöttem a legtöbb testvérem: minden fűszál, lomb, ág, szikla és kavics, madár és bogár, szellő és kék égboltozat. És mind énekelünk derülten, örömmel, ujjongással, tűzzel, boldogan egy közös dalt: a csendet.

És már nem hisszük, hanem érezzük, hogy bennünk boldogság él: *az Isten.* l-h

Szabó Miklós:

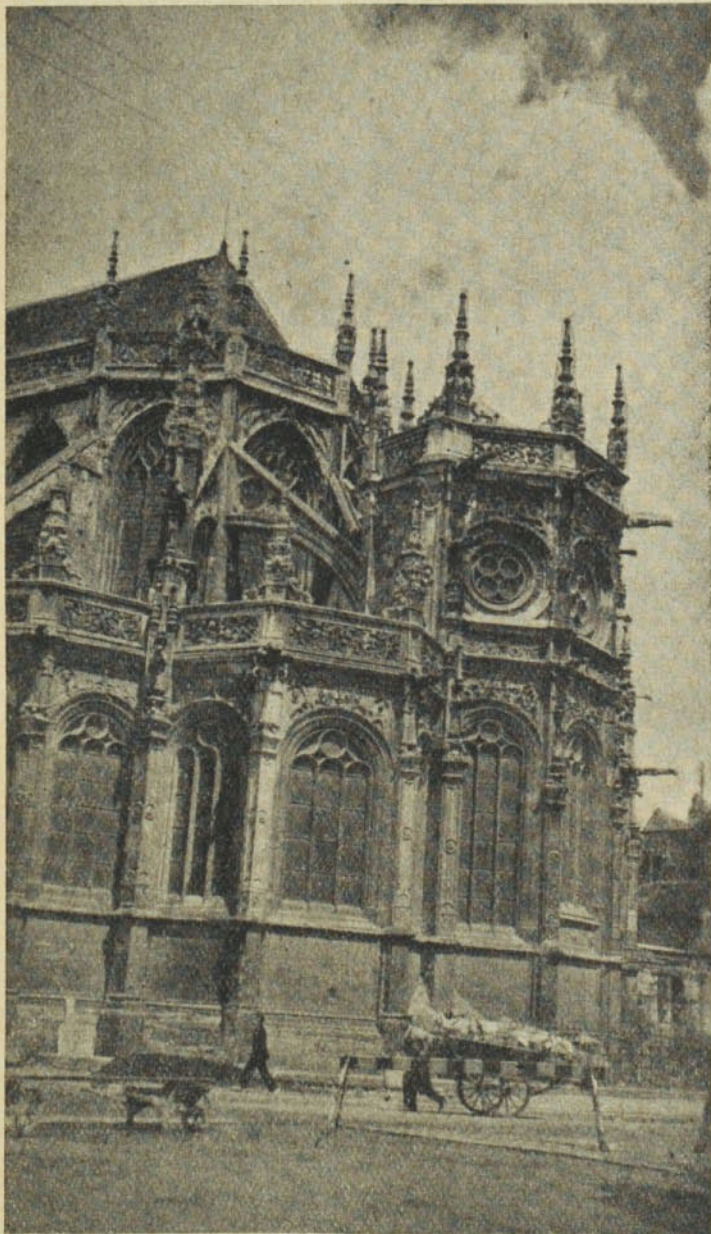
Normandia

Az angolszász invázió megkezdésével újra csataterre vált a sokat szenvedett Franciaország egyik legszebb, legkulturáltabb, történelmi és művészeti emlékekben leggazdagabb tartománya: Normandia.

Külön világ ez ott, Franciaország északi peremén, a Szajna torkolatának két oldalán. Nem olyan napfényes, mint a déli Provence, nem nőnek dombjain végeleáthatatlan szőlők, mint Burgundiában, nem olyan komor sziklás, babonás és parasztosan ünnepélyes, mint Bretagne. Egészen más: Kiegyensúlyozott, tiszta, a legcsodálatosabb gyümölcs kultúrával és olyan takaros községekkel, kis városokkal, amelyek azonnal elárulják népének nem tiszta gall eredetét. A délről felfelé jövő gall lakosság itt keveredett legerősebben a vikingekkel és a késői ivadékok mintha a két fajta legjobb tulajdonságait örökölték volna, nyugodt, szorgalmas és ötletes nép lakja ezt a tartományt, mintha a gallok ötletességét szerencsésen egészítette volna ki a vikingek kitartása. A francia általában jó katona, de közöttük is a legkitartóbbak, a legmegbízhatóbbak a normandiaiak.

A csodálatos az, hogy ez a részben vikingektől, tehát születésétől fogva tengerész fajtaival keveredett nép mennyire nem tengerész. Bretagneban vasárnap délutánonként messze a félsziget belsejéből is a tengerparti sziklák felé húzódnak az emberek, hogy lássák és hallhassák elemüket, a tengert. Normandiában még azok is, akik a tengerparton laknak, szabadidejükben felmennek a merdek parti dombokra, hogy háttal a tengernek szívhassák a rónaság búzatábláinak és gyümölcsfáinak illatát.

Deauville, Trouville, Vier-Sur-Mer és a többi világhírű fürdőknek csak annyi közük van Normandiához, hogy földrajzilag ott fekszenek, de különben idegen szállodáikkal és a béke-világban bennük hullámzó nemzetközi közönséggel olyan idegenek voltak ott,

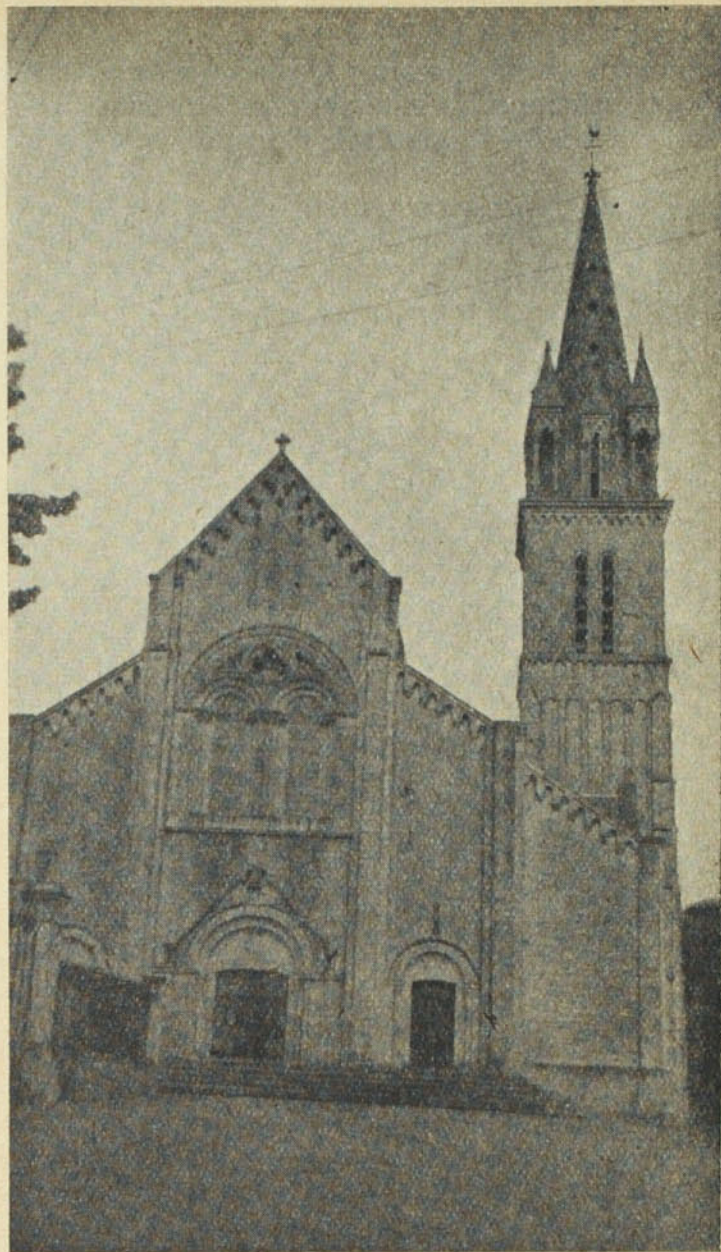

Caeni székesegyház szentélye.

mint egy más világrészen. A kis- és nagyobb városok, a községek, mind távolabb a tengertől, a síkságon és völgyekben épültek, úgy-hogy aki Normandiát igazán meg akarja ismerni, ne menjen ki a Csatorna partjára, hanem 15—20 km-re befelé a parttól vegye útját s akkor olyan élményben lesz része, amint Európában egyetlenegy más országában sem tapasztalhat. Maga a tartomány fővárosa, Rouen is, messze bent a tengertől és jó messze a Szajna torkolatától, a folyó völgyében fekszik. Szent helye Franciaországnak, mert az angol-francia háborúk során az angolok itt küldték máglyahalálra Jeanne-d'Arc-ot és a város piacán ma is ott van az a fekete kő, ahol a máglyarakás állott. Ebből a máglyából és a szűz halálával felszabadult Franciaországból indult meg az a csodálatos fejlődés, amelyik a XIV. század végén és a XV. század elején létrehozta a flamboyant-stílus legragyogóbb alkotásait. A katedrális, a St.-Ouen, St.-Maclou templomok a láncba illeszkedni akaró gótikának legragyogóbb alkotásai. A nyugati kereszténység és Franciaország két évszázadon keresztül Reimstől Albiig és Dijontól Amiensig már megépítették a kereszténységnek legcsodálatosabb kőbevésett álmát, az Isten-keresésnek majdnem földöntúli alkotásait, a francia katedrálisokat. Egy korszak lezárult, a renaissance bontogatta már szárnyát, de Normandiában a régi formanyelvtől nem tudtak elszakadni. Valami csapongó keresést, kibomlott új vágyakat szimbolizálnak a roueni gótikus templomoknak túlérétt, túlkomplikált ívei, kibomlott, egymásra hajigált körívsíkjai. Ettől már csak egy lépés a renaissance, amelyik stílus és életforma azonban ezen a földön meg nem születhetett, ahhoz túlkeves a napfény, túlsok a reggeli köd és túljózanok az emberek.

Rouen három nagy katedrálisával, Tour d'Horloge-ával, középkori favázas házaival ma már majdnem teljesen rom és most úgy látszik, ez a sors fogja érni azokat a calvadosmegyei kisvárosokat is, amelyekben a tengerparttal párhuzamosan, de bent a földek között legtisztábban dobog Normandia szíve. Lisieux, Caen, Bayeux, St. Lô, Contances, Avranches tündéri helyei az emberi géniusznak és pusztulásuk nemcsak Franciaországnak, de Európának és a világnak jelent le nem írható veszteséget.

Lisieuxben a völgyben fekvő középkori házak között még érezzük Lisieuxi kis Szent Teréz lábanyomát, aki alig 47 éve, hogy itt hagyta városát, miután annyit imádkozott a zömök, középkori lisieuxi székesegyházban. Kultusza szenttéavatásakor, 1925-ben túlcsapott Franciaország határain, a város búcsújáró-hellyé lett és nem a francia építészek, hanem a két világháború közötti kor hibájául róható fel, hogy a tiszteletére emelt óriási méretű katedrális, amelyik uralkodik a váro-

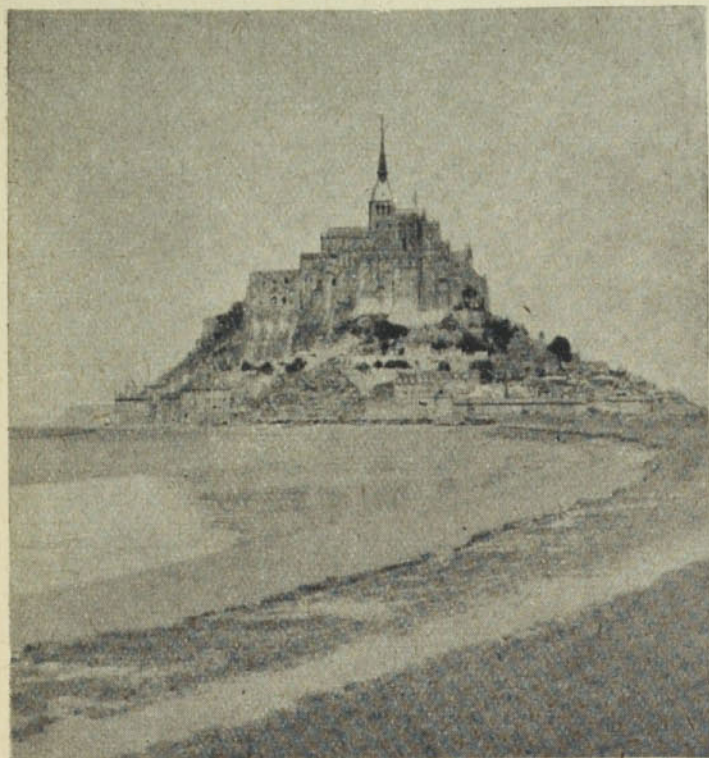
St. Lô katedrális.

son, sem nem szép, sem nem harmonikus, még csak áhítatot sem kelt, mintha szimbóluma lenne annak a beteg Franciaországnak, amelyik 1940-ben a német fegyverek súlya alatt elpusztult.

Caen, amely néhány nap óta lángokban áll, akkora város, mint a mi Székesfehérvárunk és körülbelül olyan összetételű is. Sok hivatalnok, módosabb gazdák és az utolsó évtizedben kifejlesztett hadiipar. A Szent Péter és Szent István temploma a kora gótikának vagy inkább a románból a gótikába hajló átmeneti stílusnak hatalmas példái. Komorak, még nem szöknek úgy az égbe, mint száz évvel később épült társaik, de zömökségükben annyi erő, annyi kitartás van, mint abban a hitben, amely hangyaszorgalommal létrehozta őket. A katedrális a város középpontjában már a kibomlott flamboyant-stílus gyermeke. Merész, nyugtalan, belülről olyan, mint a csipke. S a faházak a főtéren, minden ablak tele virággal, színesek, olyanok, mintha nem

is Franciaországban, hanem valami német kisvárosban állanánk.

Caentól Avranchesig, ahonnan megpillantjuk a Normandia és Bretagne határán álló Mont St.-Michel-t, amelyik Európának kétség-

Mont Saint-Michel.

telenül legszebb várkolostora, minden faluban és minden kisvárosban ott találjuk a korai zömök gótikus templomot. St.-Lô-ban 1939-ben egy délutánt töltöttem. Éppen vásár volt. A parasztok, akárcsak itthon, délután négy óra felé kezdtek szedelőzködni hazafelé és a templom körül egész sereg állat volt kikötve anélkül, hogy gazdáikat láttam volna. Bementem a templomba. A félhomályban, az oszlopok tövében, a szentélybe vezető lépcsőnél imádkoztak az állatok gazdái, azzal az ősi megadással és nyugalommal, ahogyan a földet túró ember tud Isten előtt állni. Az orgona hangjainál s a színes ablakokon átszivárgó alkonyati fénynél a ráncos arcok még ősbibb vonásokat mutattak: mintha nem is ők, de 8–10 generációval előbb ittjárt eleik, kik a templomot építették, merültek volna el önmagukban. Az állatok idekint türelmetlenül rángatták köteleiket. Békés kép volt, — ma sem bírom felfogni, hogy ettől a városkától néhány kilométerre a világtörténelem egyik legpusztítóbb csatája tombolhat. Ez az igazi Normandia, a zöld vetéseknek, virágzó gyümölcsösöknek és paraszti anyáknak országa, nem pedig a Cautentin-félsziget északi csücskén levő Cherbourg és a másik félsziget csücskében Le Havre. Ez a két kikötő Párizs-nak volt a nyitott kapuja a tenger, Anglia és Amerika felé. Ugyanazok az emberek sűrögtek benne, akiket Deauville és Trouville

strandján lehetett látni. Forgalmas, minden egyéni zamat nélküli kikötők, proletár dockmunkásokkal, elégedetlen vámőrökkel. A normandiai parasztok legtöbbje életében hacsak egyszer is megfordult Párizsban. Olyan normandiai azonban minden községben és városkában százával akadt, aki még soha nem volt Cherbourgban és Le Havreban. Nem is vágyakoztak oda.

Érdekes véletlenje a történelemnek, hogy az első napok legnagyobb csatája Bayeuxben alakult ki, abban a városban, amelynek múzeumában a középkor egyik legértékesebb textiliáját őrizték: Tapisserie de la Reine Mathilde, Matild királynő szőnyege a neve annak a XI. században készült, kb. 25 m hosszú hímzésnek, amely az akkori idők legnagyobb invázióját ábrázolja: Hódító Vilmos átkelését Normandiából Angliába és a hastingi csatát. A primitív csónakban ott állnak Hódító Vilmos normanjai, pajzzsal és lándzsával a kezükben, ott vannak a csónakokban az akkori idők tankjai, a lovak is. Reméljük, hogy ez a felbecsülhetetlen értékű múzeumi darab elkerülte a pusztulást és kellő időben biztonságba helyezték.

Magyarország a keleti veszedelemmel, a törökkel szemben védte a nyugati kultúrát és ebben a védelemben nemcsak fajtánk ritkult meg, hanem legszebb műemlékeink elpusztultak. Nyugatot azonban, ha a saját testünkkel is, de sikerült megvédenünk. A legnagyobb tragédia most az, hogy ez a nyugat, amely 900 éven keresztül annyira meg tudta őrizni történeti és művészeti emlékeit, most saját maga egy másik nyugati nagyhatalom által pusztul el.

Sippeki József:

Az első pálos kolostor

A Jakabhegyi, vagy e hegy lábánál elterülő helység nevééről Patacsinak is nevezett legelső Páloskolostor a Mecsekhegység egyik délnyugati hegykúpján, a Jakabhegyen emelkedik. Pécsről a város nyugati végéről a Makár-hegyet megkerülve, s az ugyancsak a Jakabhegy lábainál elterülő helységből, Magyarürögről közelíthető meg legkönnyebben. Lassan emelkedő hegyoldalán, mindinkább sűrűsödő erdőn vezet útunk felfelé, s amikor az erdei kocsit egy kétoldalt magas földsánc bevágásán — mintegy szurdokon, kapuján — halad át, máris fent vagyunk a Jakabhegyen, amelyet ez az őskori földsánc teljesen körül fog, mintegy hatalmas gyűrűt képezve. Kisvártatva már fel is tűnnek a kolostor viharvert, repkénnyel befont hatalmas romjai.

A sűrű bozót közt utat törve az eredeti kapunyíláson át lépünk be egy előszobába, innen pedig az udvarra. Az udvar egy tizenegy-tizenegy méter méretű szabályos négyzet közepén mohos kúttal, s mintegy ezen központja körül épült a kolostor, egy egységet képező négy szárnyával. A négyszögű

udvar három oldalát a kolostor helyiségei, a negyedik oldalát a templomnak is beillő kápolna foglalja el. A kolostor egykori cellái és termei is felismerhetők, keleti oldalán egy hosszú keresztfolyosó a kápolna szentélyébe vezet, amelyet a gótika stílusa korában a hatszög három oldalával zárultan egészítettek ki, sarkain támpillérekkel. Állanak még a szentély diadalívének pillérei, s egy ajtó az udvarról nyílik a hajóba. A monumentális romok emeletnyi magasságúak. A földbe süppedt földszinti helyiségek ajtó- és ablaknyílásainak még boltozatai is láthatók, az emeleti nyílások már nélkülözik ezeket, de így is emeletnyi magasságban állanak, s nyers hasított kővekből rótt falai, pillérei, folyondárral befutott mohos maradványai festőien hatnak.

A kolostort kívülről, nagyobb távolságban, ugyancsak négyzet alakjában kőfal vette körül, s ezzel mintegy második udvart képezve és határolva. Még egy harmadik udvara is volt a kolostornak, a külső várfalak határolta területen, a falak törési pontjainál, öt darab kerek bástya-tornyaival. Valóban monumentális alkotás volt. Ha úgy magunk elé varázsoljuk képzeletben kiegészítve a rommaradványokat, a sarok bástyás várfalakat, s a kolostor várépületét, hármassal udvarával, kétszeres falakkal, nagy halastavával, amelyben az ég kékje tükrözőtt... az üde zöld környezetet, amely hátterét képezte, s az egészet körülölelő őskori földsáncról élénk táruló panoráma, a Mecsek többi csúcsára, vagy le délre a síkság távlatában, felejthetetlen képet nyújtanak, valóban ennél idillikusabb helyet keresve sem lehetett volna találni e legelső kolostor számára. Mindebben egy nagy egyéniség lelkiisége tükröződik, aki nem más, mint Pécs tizenharmadik püspöke, a burgundiai származású — tehát francia eredetű — Bertalan püspök, akiről mint tudjuk, egyházmegyéje területén, különösen a Mecsek hegységben élő remetéket összegyűjti és határozottabb formájú együttélésre utalja. Kiválasztja számukra a Jakabhegyet, s anyagilag támogatva felépíti, s így alapítója lesz az első Pálos-kolostornak 1225-ben.

Nagyműveltségű lehetett ez a nyugateurópai, burgundiai Bertalan püspök, II. Endre és IV. Béla királyaink meghitt udvari méltósága, aki többek között négy ízben járt diplomáciai megbízásban a távoli Aragóniában, s értékes működésének jutalmul, II. Endre 1235-ben egy hatalmas magánbirtokkal ajándékozta meg. E birtoka Baranya megye északi részében terült el, s központja a mai Szászvár helysége volt. Mivel uradalmi központi várkastélya síkságon épült és vízzel, nádas ingovánnyal volt körülveve, eredetileg Sásvárnak nevezték.

Ezen birtokára vonult vissza harminchárom évi püspöksége után, szászvári várkastélyába, amely még ma is áll, a XVIII. században plébánia-lakká átépítve, kívül alig sejtetve ennek a XIII. századi eredetét. A plébánia-lak pincéje, a talajfeltöltés előtt a várkastély földszinti helyiségét képezte, s itt még ma is láthatjuk vastag falaiban, hatalmas faragott kővekkal szegélyezett lörés nyílásait, a bejáró torony román stílusú félköríves, méteres nagyságú kővekből boltozott ajtó-nyílását, előtte kétoldali, ugyancsak félköríves, örök ülőfülkéjét, az egykori felvonóhid láncszerkezetének nyomait. A várkastély — a mai plébánia-lak — udvarát — az egykori

kastély-udvart — négy oldalról még ma is fennálló várfalak vették körül, négy sarkán egy-egy kerek bástya-toronnyal — ezek közül is kettő még fennáll — s egy ötödiknek nyomai is láthatók. Bertalan püspök e várkastélya analógikus az általa épített jakabhegyi kolostor-várral. Itt és ott is kettős várfal vette körül az épületet, s a sarokbástyáik is ötből állottak. A várárka és környéke alkalmas volt haltenyésztesre, vízében tükröződött az ég kékje, a sás és nád üde zöldjéből monumentálisan emelkedett ki a várkastély tornyaival, festői körvonaláival. Valóban egy nagy szellem, előkelő főúri alkotása volt.

Talán soká időztem a jakabhegyi kolostor ismeretése közben e szászvári várkastélynál, de a közös származás készítetett erre, meg a kegyelet, amely az első páloskolostor építetőjével szemben kötelez, annál is inkább, mert félreismerték, pedig az esztergomi árpádkori királyi palota feltárása előtt is nagy érdeklődésre tarthatott volna számot e vele közel egykori főúri, püspöki palota e megmaradt része, mint árpádkori műépítmény, mint XIII. századi püspöki palota nemcsak pécs egyházmegyei, de országos viszonylatban is egyedülálló.

Visszatérve a kolostorromokhoz, s bár a romok a kolostor második pusztulási állapotában állanak, nyilván az első pusztulásuk alkalmával, 1526. évi mohácsi vészt követő 150 éves török hódoltság korából is ilyen állapotban maradtak ránk. A török felgyújthatta a kolostort, miközben megsemmisülhettek belső értékes és művészi középkori felszerelései. Csak egy darab maradt fent közülük napjainkig, amely kőből volt, s ez egy keresztelő medencéjének is beillő szenteltvíztartó. A közel egy méter magas köedény egy középkori billikomnak — ivókupának — köbe átvitt hatalmas méretű for-

Jakabhegyi romok.

máját mutatja. Négyzetes talpzata felfelé keskenyedik, s a sarkok levágásával nyolcszöggyé megy át, míg a víztartó medence kör alakú, kívül ugyancsak gömbölyített, s úgynevezett fogsor alakú rovátkos díszítő vésetekkel van körben ellátva. De ez az egyetlen, középkori jakabhegyi szerelvény sem található itt helyben a romok közt, hanem a bakonjai (Baranya megye, szentlőrinci járás) plébánia-templomában van, ahová a XVIII. században, a Rendnek 1786. évi feloszlása után kerülhetett.

Pécs városának 1686. X. 14-iki visszafoglalása, s ezzel a török végleges kiűzése után a kolostort az újjáéledő Pálosrend ismét felépíti és betelepíti. De az alig egy évszázadnyi második virágzást a kalapos király 1786-ban megsemmisíti azzal, hogy a Rendet feloszlatja. A kolostor épületére a második pusztulás következik. Belső felszerelését elárverezik. Tetőzetét, gerendázatát leszerelik, széthordják, s az így kalap nélküli épületét az évszázadok esője, téli fagyja sietteti és a boltozatok bedőlését, s ezzel az épület teljes pusztulását vonta maga után. Így állanak e romok a második pusztulás óta. Második fénykorából, belső felszereléséből két műalkotásról van tudomásom. Mindkettő művészi kivitelű oltárkép. Az egyik, nyilván a kolostorkápolna főoltárképét alkothatta, a Szentháromságot ábrázoló olajfestmény, 3 méternégyzet felületű, Rubensnek napjainkig kiható ábrázolási módjában készült másolat, amely a Fekedi (Baranya vm., pécsváradi járás) plébániatemplomának főoltárát ékesíti.

A másik oltárkép a kisvaszari (Baranya vm., hegyháti járás) plébánia melléktemplom oltárképét alkotja. A két és fél méter magas olajfestmény Remete Szent Pált ábrázolja, amint a maga ácsolta kereszt előtt térdelve, kezeit mellén összehajtja, ruhája a pálos tradíciónak megfelelően, háncsszövésű. A félhomályban levő barlang-nyílásán kívül derült, napsugaras táj képe tárul elénk, pálmafával és roskadozó gyümölcszeivel. E jakabhegyi kolostorból származó kép teljesen azonos a Pálosok pesti templomának (ma egyetemi templom) Remete Szent Pál oltárképével, annak ugyancsak művészi másolata.

Végül egy teljes oltár maradt fenn a rácvárosi (Pécs külvárosa) plébánia templomában. Ez az oltár a jakabhegyi kolostorhoz tartozó szentkúti templomból származik, ahonnan a Rend megszűnte után került. Mivel a kistemplomban nem fért el, külön oldalkápolnát építettek részére, s abban helyezték el. A szentkúti templom azóta eltűnt a föld színéről, csak forrászive bugyog még ma is dúsan, a Pálosok emelte román stílusú nehéz, boltíves foglalat alá.

A díszes, oszlopos és párkányos barokk oltár főhelyét a Fájdalmas Szűz szobra foglalja el, primitív kivitele ősrégiségéről tanuskodhat. Egy bíbornok és püspök szobrain kívül Remete Szent Pál szobra kókusz-háncsból szőtt köntösében és egy szerzetes alakja csengetyűvel a kezében már igen művészi alkotások. Kisebb olajfestmények és anyalkák szobrai művészi összhangban ékítik az oltárt, amely túlélte a szentkúti templom pusztulását, hogy hirdesse a Pálosművészet egykori gazdagságát.

Alkonyatra hajlott, amikor a kolostorromokat másodszeri felkeresésekor elhagytam. A nap bíborban hanyatlott le a síkság felett, utolsó sugarai a Mecsek csúcsait érték, s halvány pírba vonták be a szürke romokat. A fák törzsei és ágai hosszan elnyúló árnyékot vetettek. Feljött a hold sápadt fényével, s az éj madarai körülropták a romokat. De amint az éjszaka után ismét hajnal következik, ezzel az érzéssel, ezzel a reménnyel hagytam el a romokat, hogy ezekre is majd egykor új élet hajnala virrad...

Szombati ének a boldogságos Szűzről

*Ujjongjunk, e nap megszentelt,
melyet szent Egyházunk rendelt
Királynőnk, s néked ad át,*

*E napon Szent Szűz elébed
hozta fogadalmát néped,
hívő boldog nagy család.*

*Minden napon minden század
híven szolgált Máriának:
e nap mindig szentebb volt.*

*Imát zengj és zsolozsmákat,
dicsérvén végezd munkádat,
boldog énekét dalold.*

*E napot az áldott Szent Szűz,
kihez nincs hasonló Fény s Tűz,
jogosan kívánja meg.*

*Ó Szűz, Te méltán akarod,
megszenteljük ezt a napot,
büszkén vallják mindenek.*

*Mai napnak kelő fénye
volt nyugalma, pihenése
zsolozsmázó seregnek.*

*Nyugalmát Szűz Máriában
lelte, kit az út fagyában
a Szent Szűz melengedett.*

*Teremtmények akkor lettek,
midőn Isten természetnek
befejezte nagy művét.*

*Midőn Ki minket teremtett,
Anyának adott kegyelmet:
felüdült a Mindenség.*

*Hajdanában drága nap volt,
minden napoknál szentebb volt,
a hetedik boldog nap.*

*Ó, milyen boldognak mondanak
tudjuk, Szűz, Te tündöklő vagy,
legszentebbnek vallanak.*

*Míg tünnek a súlyos napok
s eléred az öröm-napot
e napon méggy át Te is.*

*Kínokból kivezet minket,
kíséri a lépteinket
s örök örömökre visz.*

*E napon a kiseded nyájnak,
melyre bús kétségek várnak,
hite nagyobb lánggal ég.*

*S akik ma Hozzája esdnek,
mind-mind meghallgatást nyernek,
e nap tán kegyesebb még.*

*Tiszteljük tehát, testvérek,
mint az Atyák tisztelték meg
e napon a Szent Szület.*

*Ő vezessen, kérve kérjük,
itt a földön, hogy elérjük
az égi örömeket. Amen.*

Latinból: *Lengyel Rezső.*

Dr. Nádás Zoltán:

Világkrízis és kereszténység

(V. közlemény.)

Az egyetemes emberi válság kétségkívül legdöbbenetesebb tünete az erkölcsi élet elrákosodása. Nemcsak azért, mert a beteg erkölcsi élet beteg gondolatokban és érzésekben gennyesedik és ilymódon megfertözi a legmagasabbrendű gondolkodást és megsejtést, hanem azért is, mert az erkölcs egyszerűen a mindennapi ember mindennapi kenyeré. Ha ugyanis az erkölcs mételyezett, akkor mételyezett a hivatalnok udvariassága és emberiesége, mételyezett az iparos munkalelkülete, a katona hősiessége és a háztartási alkalmazott hűsége is. Ha mosolyogni valónak tartják a házasság előtti erkölcsös tisztaságot, ha a jó embert úgy emlegetik, mintha szánni való figura volna, ha az erkölcsi tanítást ördöggel és pokollal együtt csupán az egyszerű nép megfékezésére gondolják alkalmasnak, sőt szükséges eszköznek, akkor nem szabad csodálkozni azon sem, ha a földesúr és a jegyző válása után tíz évvel a paraszt is elkergeti a feleségét vagy elmegy a háztól, mert az anyósa azt mondta neki, hogy miért a véres hurkából viszel magaddal, miért nem a májasból? — akkor természetesnek kell mondani, hogy néhány pengőnyi fizetési többletért vagy csupán éjszakai kimaradási engedélyért otthagyja a háztartási alkalmazott a magával jóformán tehetetlen kenyéradó asszonyát.

Az erkölcs kérdése ma mindenütt elsőszámú közérdekű probléma.

Akik a régen agyoncáfolt és csődbejutott materialista életszemlélettel nézik a jelenségeket, azok egyebet nem is tehetnek, mint vagy az emberi élet természetes és megállíthatatlan széteséséről beszélnek vagy pedig úgy gondolják, hogy kemény kézzel és hasonlóan kemény neveléssel, ha kell drákói eszközökkel, kilábolhatunk az erkölcsi élet válságából.

A kemény kéz politikájának — megfelelő adagolással — kétségkívül jelentősége lehet az erkölcsi válság megoldásában. Hiszen a jó Istennek is — mint akárhányszor kiderül — néha nagyon is kemény a keze. Márpedig az isteni Gondviselés 99%-ban emberek útján érvényesül. Ne felejtsük azonban el, hogy a jó Istennek nemcsak kemény keze, hanem melegen dobogó Szíve, azonkívül életirányító gondolatai, tanításai is vannak.

Innen érthető, hogy sokan, nem éppen rosszindulatból, szinte határtalan bizalommal viselkednek az erőszak különféle formáival szemben. Viszont mi is az előbbinek az alapján állíthatjuk, hogy az erkölcsi válság megoldásában az erőszakkal nagyon is csínján kell bánni. Elvégre az embernek nem okvetlenül a kényszerzubbony a legelegánsabb öltözete, hanem inkább az, amelyik legjobban összhangban áll belső egyéniségével. Ugyanígy az ember sem kívülről reákenyszerített cselekedetekből tevődik össze, hanem — megfordítva — elsősorban és főként szellemi ráhatások nyomán kialakult egyéniségéből nőnek elő az erkölcsileg kifogástalan, sőt kívánatos cselekvései.

Ugyanerre az álláspontra vezet bennünket az a meggondolás is, amely az erkölcsi élet természetes felépítésére irányítja figyelmünket.

Akárhogy is vesszük a dolgot, az erkölcs nélkülözhetetlen alapja a természetes becsületesség és az ezzel el nem tékozolt erő.

Az emberi történelem legsötétebb lapjait és ábráit kétségkívül a farizeizmus, a képmutatás adja. Nem mentesülnek Krisztus vádjaitól a szaduceus bankárok és gyárosok, a hazájukat áruba bocsájtó karriervadászok, a kőnc után üvöltöző emberfarkasok sem — de mégis legtöbbször és a legkeményebb szavakkal a farizeusok ellen fordul az emberiség Megváltója. Márpedig a farizeizmus lényegét az a körülmény adja, hogy megvan ugyan az erkölcs további természetes követelménye: a cél világos és határozott ismerete — másszóval megvan a kultúra, a társadalmi elhelyezkedés, feladatkör, hivatás, de hiányzik a természetes becsületesség és az a helyrehozhatatlanul eltékozolt egészség, erő.

Ott kezdődik a farizeizmus, amikor valakinek nincs egyenessége, nincs szíve és igaz szándéka a felismert és nyilvánvalóan vállalt cél kiküzdéséhez. Ott kezdődik, amikor az elmentéses célok, érdekek és hangulatok legyengítik és alkudozásra kényszerítik a céltudattal együtt voltaképpen önmagát vesztett embert.

A farizeus a másiknak a szeméből ki akarja venni a szálkát, mert tudja, hogy az nincs rendjén — de ahhoz már sem őszintesége, sem pedig ereje nincsen, hogy akár csak meg is tudja látni, annál kevésbbé kivenni tulajdon szeméből a jóval nagyobb szálkát, a gerendát.

A cél homályos, általános ismeretével vagy akár eltorzult ismeretével is, a becsületesség és az erő sok barbárságra képes ugyan, de nagyjából és egészben véve meg tudja őrizni az erkölcsöt. Az egyszerű falusi legények ott az alvégi kurta kocsmában kidobták az aludni vágyó uraság hajdúját, pedig talán jól esett volna annak éppen azon az éjtszakán az alvás, talán a legényeknek sem jött volna jól, ha álmukból minden negyedórán felrángigálták volna őket — ezen ők nem gondolkodtak —, de hamarosan kihörpintették boraikat és szépen hazaszállingóztak, amikor erre egy szegény beteg asszony leánya kérte a mulatozókat. A régi germánok sem dédelgették az ellenségeiket, de a családi és társadalmi erkölcsük annál tisztábbak és egészségesebbek voltak.

Ebből nyilvánvalóvá lesz, hogy a farizeizmus a kultúrált, az intelligens ember betegsége. Azé, aki vállalt tudatosan egy eszmét és nem győzi magatartásával elégszer meghazudtolni; aki vállalta a szeretet szolgálatát, de ha kell intrikával és hazugsággal is kiüti vélt versenytársát a nyeregből; aki lekötötte magát a rend szolgálatára és — mert ismeri az utakat — olyan dolgokat is meg mer tenni, amilyent egy átlagos rendbontó álmában sem képzel el; aki elkötelezte ugyan magát az önfeláldozásra, de csupán útbaigazítást hajlandó adni ugyanerre.

Mindez igen sokat mond Krisztus tanításának az igazolására, aki az előbbiekhöz hozzáteszi, hogy az erkölcshez még kegyelem is kell. A természetes ember éppen a természetén és a természetességen át elképzeltetlenül sok kegyelmet kap az Istentől, a kultúrált embernek azonban egyre több kell a szentségek kegyelmi életéből. Nem hiába az „idők teljességében“ jött el Krisztus a földre és alapította a szentségeket. Akkor, amikor az ember rádöbent a lét, a sors legmélyebben örvénylő problémáira.

Megdöbentő, de annál egyszerűbb az erkölcsi válság helyzetképe: Európa, vagyis a kultúrember az isteni kegyelem tudatos megélése nélkül vagy elvesz a formákban, amelyeknek őszinteségében többé már nem hisz; a paragrafusokban, amelyek akárhányszor a jogtalanságot kodifikálják — vagy pedig ismeretlen, hatalmas erők visszasodorják az egyszerűséghez, a természetességhez, az igénytelenséghez, ha kell a legprimitívebb életmódhoz, — de az erkölcsi válság, amely lényegében képmutatás, nem állandósíthatja az uralmát.

A világkrízis egyetlen megoldója ezért: a tiszta, az őszinte, önmagának összes következményeit vállalni tudó mélykereszténység.

vajai Vajay József:

A mi óvóhelyünk

*Felbödülnek a szirénák
Es az utca népe
Megriadva, sápadt arccal
Szerteszét szalad.
Közeledik az ellenség
Bombavető gépe.
Hulló fénycsíkok jelzik a
Robbanásokat.*

*Mint sötét hollósereg az
Ólomszürke égen,
A „Büntető ostor“ bűgva
Gyorsan közeleg.
Halálfélelem sikolt az
emberek szívében.
Imádkozni sem tud már,
Mind jajgat és remeg!*

*A repülő egyre ontja
Bombáit a földre.
Itt is, ott is robbanás és
Tűz támad nyomán.
A sok bomba sok életet
kiolt mindörökre,
Akik színes ámot szöttek
Még ma délután.*

*Hova menjünk? Merre fussunk?
Kihez meneküljünk?
Ki ad nekünk a veszélyben
Biztos menhelyet?
Ember itt már nem segíthet,
Hiába remélünk!
A büntető ostor ellen
Semmit sem tehet!*

*Esdve kérünk, Jó Istenünk,
Angyalodat küldd el:
Jelölje meg a házunkat
Tűzes betűvel,
Hogy a „Bosszúálló angyal“
Hozzánk be ne térjen
És hogy a büntető ostor
Azt kerülje el!*

*Egy hely nyújt csak menedéket
Minden vészben, bajban,
Jó testvérem bizalommal
S hittel jöjj ide!
Legbiztosabb óvóhelye
Mindnyájunknak itt van:
Az Ur Jézus nyitva álló
Drága Szent Szíve!*

*Rombadőlhet körülöttem
S porig éghet minden:
Ha betérsz óvóhelyére,
Nem lehet bajod!
Szent palástját rád borítva
Ott virraszt szívedben.
Fejed nyugton hajthatod le:
Őrt áll Jézusod!*

Dr. Kisbán Emil:

A felsőelefánti pálos monostor

(Rádióelőadás.)

A felsőelefánti pálos monostort Nagy Lajos királyunk uralkodása idején a bűnbánó ember töredelme alapította. Elefánthy Dezső fia, Mihály, a középkor nyers és durva erőszakosságainak volt megtestesítője. De nemcsak annak, hanem az élő hitnek is, amely egy napon a legmegátalkodottabb bűnöst is a Kegyelem útjára vezeti. Nem a nyitrai megyei Felsőelefánt kolostora az egyetlen, amelyet a középkor sötétnek gúnyolt szelleme emelt gátul, hogy megtörje a sötétség hatalmát e földön.

Egy híján 1370-et irtak Urunk születése után, amikor Elefánthy Dezső fia, Mihály a kies helyen földeket, erdőket és malmokat adományozott a pálos remetéknek.¹ Számptalan vétkéért és bűnéért felajánlja Istennek, amit Töle kapott. A Teresztény rendfőnök parancsára csakhamar megtelepedett pálos remeték azután itt virágzó lelki kultúrát teremtetek. A bencések regulája, amely mint Nap fénylett a középkori szerzetesség egén, a pálosokat is az „imádkozzál és dolgozzál“ elvének gyakorlati megvalósítására serkentette. Így történt, hogy a lélekűdítő csöndben fogant elmélkedésekbe merült remeték az imádságon és a szemlélődésen kívül áldásos gazdasági tevékenységet is fejtettek ki.

Lelki téren vállalt munkásságukat alig egy fél-század leforgása után V. Márton pápa elismerte azzal, hogy megengedte nekik a prédikálást, vagyis a hívek lelki vezetését.² Az elefánti pálosokat már csak ezért is egyre több ajándékokkal és adománnyal támogatták a Felvidék birtokos családjai. Az alapító földesúr fia, ifj. Mihály folytatta atyja adományozó kedvét, különböző helyeken földeket, malmokat és szőlőt adva a kolostornak.³ Melléje még mások is sorakoztak. Így a kolostort a XIV. század végén a Baracska-Ugróczi fivérek, majd a ghymeszi Forgáchok,⁴ a XV. században a ghymeszi Forgáchok nagyszabású adományain kívül Dobozi Bánffi Endréné, Korosi Pálné, Molnár Tamás nyitrai polgár, Herbolti Liptai Bálint, Vicsápi Sándor, Praznolchi Péter, Elefánthy Benedek adományai erősítették.⁵ A pálosoktól nyert lelki kegyelmekért és vigaszokért a gyarló ember anyagi viszonzással akarta háláját kifejezni. Miként láttuk, a XIV. és XV. században, de később is igen sokan gyarapították a kolostor vagyonát és birtokállományát.⁶ Voltak azonban olyan szomszédai is, akik nem riadtak vissza attól, hogy elvitassák az Is-

ten dicsőségére szentelt javakat. Ezekkel hosszú pörösködésekre került a sor. De akadtak, akik fegyveresen zaklatták őket, így például a morva husziták. Velük szemben már nemcsak a környék földesurai, hanem még a király is segítségükre sietett.

A reformáció terjedésével megváltozott a helyzet. Egyre több lett a támadó, és kevesebb a védelem. Az elefánti hős perjelek azonban mindent elkövettek, hogy az erőszakoskodások ellen megvédjék a kolostort és a hozzátartozó birtokokat. A folytonos berontások és birtokpusztítások között a legérdekesebb a század hirhedt cape-rabe alakjának, gyarmathi Balassa Menyhártnak kísérelte. Erőszakkal elvitette egyik harangjukat s azt Ilmes polgárainak akarta eladatni, majd pedig ágyúnak beolvasztani. A szent hely fölött örökös Gondviselés azonban keresztülhúzta számításait.⁷

Még nagyobb veszélyek vártak a pálosokra a török hódítás előnyomulásával. Kolostorukat egyre több ízben fenyegette portyázás közben a török s bár nem pusztította el, a XVI. század végén mégis jónak látták, hogy elhagyják Felsőelefántot. Pedig a kolostor a század folyamán még éppen fekvése miatt a rendi kincsek rejtékelye volt. Idehordták a budaszentlőrinci monostor kincseinek egy részét, amit nem vihettek már Lepoglavára. Irodalmi kincseink közül például a Jordánszky-kódexet őrizték itt. Innen került Nagyszombatba, Jordánszky Elek püspök tulajdonába. Az atyák tehát a XVI. század végéig kitartottak. Ekkor azután bérbeadták kolostorukat minden tartozékával együtt a tudós Mosóczy Zakariás váci püspöknek, aki ezért 114 forint bért küldött Máriavölgybe a vikáriusnak.⁸ Ide menekültek tehát az elefánti pálosok. Kolostoruk pedig belekerült a század hatalmaskodóinak birtokpolitikai, birtokharácsolási sodrába. Hol a *Forgáchok*, hol a *Tapolcsányiak*, majd *Illés-házy* és mások zálogosítják el birtokait és jövedelmeit az Apponyiaknak, a Vízkeletieknek és másoknak.⁹ A pálosok megismételt tiltakozása egyelőre természetesen eredménytelen maradt. Szenvedett kárukért a hithű katolikus felvidéki családok kisebb-nagyobb adományaikkal kárpóolták őket a békésebb századokban.¹⁰ Innen érthető, hogy a pálosok e kolostorának vagyoni helyzetében a reformáció és a török háborúk viharai nem okoztak oly nagy kárt, mint más délibb fekvésű rendházuknak.

Oka ennek még az is, hogy a pálos remeték, mihelyt alkalom nyílt, rögtön visszatértek Felsőelefántra. A XVII. században tudomásunk is van arról, hogy már ők védték meg kolostorukat a törökkel szemben. Így 1663-ban, amikor nagyobb portyázó csapat vette körül a várszerűen megerősített kolostort, a vitéz vikárius, Nagy Miklós kicsiny fegyveres csapatával fölvette a

¹ Acta Paulinorum Elefantensium fasc. I. num. 2. Orsz. Ltár.

² Konstanz 1417 dec. 28. Ad perpetuam rei memoriam kezdetű bulla. V. ö. Eggerer, Fragmen panis corvi 189–191. l.

³ Orsz. Ltár Dipl. Oszt. 6257, 6176, 6259.

⁴ U. o. Kincst. oszt. A. P. E. 81. és Dipl. Oszt. 10.358.

⁵ U. o. Kincst. oszt. A. P. E. fasc. 7. num. 53. — Dipl. oszt. 10.358, A. P. E. fasc. 7. num. 53. — Dipl. oszt. 11.356, 14.192. A. P. E. fasc. 15 num. 5. és Benger Annales ord. L. 2. C. 12.

⁶ Kisapponyi Csuklasz Pál, Zuzan Kristóf János s a lévai vár kormányzóí.

⁷ Nyitrai megyei kápt. Ltár III. 195. l. és U. o. Pr. 3. p. 195. — V. ö. Mittuch József, Felsőelefánt 65. l.

⁸ U. o. Nyitrai. kápt. Ltár XVIII. 119. — V. ö. Mittuch i. m.

⁹ U. o. T. 44. F. 495. — VI. 8. 59. — 53. 8. és 1855. — V. ö. Mittuch i. m. 78–80. l.

¹⁰ Horváth Ágost és Bencz György földadományai. (V. ö. Mittuch i. m. 78. l. és Orsz. Ltár A. P. E. fasc. 58.) — Elefánthy Pál, Ghymeszi Forgách Miklósné és leányai, Besztercei Miklós kanonok stb.) Orsz. Ltár A. P. E. fasc. 4. num. 13. — fasc. 68. — Mittuch i. m. 85 l.

küzdelmet. Az újabb meg újabb támadások miatt azonban a kolostor lakóinak száma erősen megcsökkent. Egy újabb ellenséges támadás alkalmával már csupán a vikárius és néhány szolgálta védte a kolostort. Nem is csoda, hogy ezúttal sikerült a török szándéka. Elfoglalta a kolostort, kirabolta, de a rejtékhelyéről előhurcolt vikáriust és embereit, nyilván hősiességükért, szabadon bocsátotta.¹¹

A nagy felszabadító hadjárat után, amikor már Buda is felszabadult a török iga alól, a pálosok felsőelefánti kolostorukat újraépítették. Néhány békés esztendő elegendő volt ahhoz, hogy a hitélet és a gazdasági tevékenység újra a régi kérvágásba zökkenjen. Csakhamar a szomszédos *Zobor*-hegyen letelepített kamalduliakkal meleg barátságba kerültek.¹² Komoly szellemi érintkezés támadt itt a két rend között. Erre vall az a sok könyv, amely a pálosok elefánti könyvtárába a zobori kamalduliaktól származott át. Az elefánti kolostor ezekben az években ismét nagyjelentőségű őrhelye lett a pálosoknak. Népszerűségüket és megbecsülésüket biztosította az az áldozatos hősiesség, amellyel a török háborúk idején vállalták a pasztorálással és különösen a pestises betegek ápolásával járó küzdelmeket, veszélyeket.

Személyes továbbképzésükről sem feledkeztek meg, hogy annál nagyobb eredménnyel munkálkodhassanak az Úr szőlejében. Egy ideig itt volt az 1530-ban Sajóladról áthelyezett noviciátusuk. Majd a magasabb teológiai stúdiumok kerültek hosszabb-rövidebb ideig Elefántra. A kolostor jelentőségét bizonyítja az a körülmény is, hogy itt tartották az első magyar tartományi választókáptalanjukat 1701-ben. Ezen kívül még kétszer tartották itt a század folyamán káptalanjukat. (1717 és 1744.)¹³

Néhány békés esztendő után azonban újból vészfelhők tornyosultak... II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának felhői. Két ízben is komoly veszedelem fenyegette őket. 1705-ben Wohlmuth Bernát perjelt a nyitrai várkapitány árulás vádjával illette. Agyon is akarta lövetni ezért a perjelt és a kolostort földig romboltatni. A tervezett gaztett csak a nyitrai püspök erélyes közbenjárására maradt el, aki egyébként a napnál is fényesebben igazolta a perjel ártatlanságát. 1708-ban újból az események sodrába kerültek. A Nyitra várát ostromló császári tábornok, Pálffy Miklós a zobori és az elefánti kolostorra zúdította rácseregeit. Szörnyű pusztítást vittek ezek a rác hordák végbe. Az ott rejtékező nemes asszonyokat megbecstelenítették, a szerzeteseket félig agyonverték, a kolostort kirabolták. Az éppen nem messze táborozó Ocskay László kuruc brigadéros pedig veszni hagyta a kolostort és népét! A barátok hasztalan várták segítségét. Mit sejtették szegények, hogy a magyar szabadság Júdása már fölkészült az árulásra, s hogy annak megpecsételésére éppen az elefánti kolostort választotta ki? S a szomorú emlékü pereszlenyi sík, ahol Ocskay árulásának utolsó fejezete

¹¹ Benger, Annales ord. 44—48 l.

¹² Zoboron a kamalduliak számára b. Jaklin Miklós alapított kolostort, illetőleg remeteséget. V. ö. Rupp. i. m. 2. 631. l.

¹³ Benger i. m. 467, 517. l.

ment végbe, szintén nincs messze a kolostortól.¹⁴

A pálosok, bár rendfőnökeik semlegességre intették őket, mégis, mint igaz magyarok inkább a kurucokhoz húztak, semmint a labancokhoz. Ezt Rákóczi táborában is felismerték. Erre vall gróf Esterházy Antalnak, a Fejedelem tábornokának 1710-ben Tapolcsányban kiállított írásos engedélye, melynek értelmében a pálosoknak szabad jövést-menést biztosított az országban.¹⁵

A kolostor épülete annyi viszontagság után a XVIII. század végén alakult ki a maga teljességében. 1774-ben már kétemeletesre húzták fel. Különösen azonban templomát alakították át nagy gonddal. Belsejét freskókkal díszítették s a kiváló férfiak hamvait rejtő sírokat megújították. Ekkor építették a kórusra vezető erős tölgyfalépcsőt s a hétváltozatú orgonát is rendbehoztatták. A templom tornyát rézzel fedték, keresztjét pedig bearanyoztatták. Művészi szószéke és remekbifaragott márvány oltárai valóban méltóvá tették templomukat azután arra, hogy a pálosok pompás templomai között fény és gazdagság tekintetében rangsorban a harmadik helyet foglalja el.¹⁶ Kár, hogy a kolostor mellett épült Fájdalmas Szűzről nevezett kápolnát az idő vasfoga teljesen eltüntette. Erről nem is igen tudunk mást, mint azt, hogy létezett.¹⁷

Ime, így avatták a pálosok lelkes és áldozatos munkájukkal Felsőelefántot Istennek szentelt helyé. A kolostor multja azonban II. József erőszakos rendeletével megszűnik, s ma már csak a templom hirdeti, hogy körülbelül százötven esztendővel ezelőtt még az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend buzgólkodott itt Isten dicsőségére az emberek szellemi s anyagi hasznának előmozdításán.

¹⁴ U. o. 381. l.

¹⁵ Orsz. Ltár. A. P. E. fasc. 67.

¹⁶ Canon. visit. 1758 márc. 22. Nyitrai kápt. Ltár.

¹⁷ Plébániai jegyzőkönyv. V. ö. Mittuch i. m.

M. dr. Nagy Győry Kata:

Aratáskor

Csendes júliusi est borult a Körös-partra. Tarka-kendős kis libapásztorok már rég elhajtották libáikat, a halászok is behúzódtak gunyhóikba a szúnyogok elől, már csak itt-ott füstölög a felfordított bográcsok mellett a parázs. Az egész tájnak altató dalt zümmögnek a parti fűzfák.

Túl a töltésen még csendesebb minden; ebbe a nagy csendbe valami gyászos motívum vegyül. Hiába kezdik meg vidám esti muzsikájukat a tücskök, hiába tercelnek rá a parti békák, — mégis úgy érzem, hogy az egész természet bánatosan hallgat. Előbukkan a telihold, széles mosollyal köszönti az alvó vidéket, ezüst sugarai-val simogatja végig a búzatáblákat. De ma simogatására nem borulnak álmosan egymásra a teli kalászok. Ma este nem akar aludni itt senki, ma este búcsúeste van; búcsúznak az érett kalászok. Holnap kezdődik az aratás.

A búzatáblák lakói is valami rosszat sejtene. A fűrmama féltő gonddal takargatja be kis csibéit, — mi lesz velünk holnap, — holnap este

már nem lesz jó nyughelyünk. A kis nyuszik nyugtalanul bújnak anyjuk mellé, mogyorónyi pici mezei egérkéek cincogva kérdik anyjukat, — holnap mi lesz velünk? — A búzatáblák szélén bánatában elhervadt a búzavirág, szirmai hullatja a szép pipacs; — holnap kezdődik az aratás, — holnap együtt halunk búzatestvérünkkel mi is. A kis kamillavirág félve bújik az úti lapú nagy levele alá, — talán oda nem nyúlik majd utána az éles kaszaél.

A déli nap fénye aranyruhába öltöztette a kalászkokat, a hold fényénél ezüstbe öltöztek, vagy talán elsápadtak, talán félnek meghalni, talán félnek, mert holnap kezdődik az aratás? — Félnék, összebújnak és így összebújva, dideregve találja őket a reggeli harmat.

Hajnalodik. A tanyák felől nem hallatszik még semmi, itt-ott csikorog egy gémeskút és erőlködik megtörni a csendet egy-egy korán ébredő kass.

A nyugtalan éj után próbálják felemelni nehéz fejüket a kalászkok, szeretnének megfürödni mégegyszer a felkelő nap sugaraiban; magasabb-szárúak irigykedve néznek a távoli még zöldelő zabtáblák felé.

Felébredt az első pacsirta, édes dalával ébresztgeti a lustálkodókat, dalolva röpül egy közelgő alak felé. Ő volt az első, aki meglátta, hogy messze a búzatáblák végén Valaki áll, Valaki jön. Magas szép ifjú, egybeszőtt fehér köntösben, vállán pipacs-piros palást, lassan közeledik felénk. Aranyos-barna haján megcsillan a napsugár, gyönyörű-kék szemével még az égbolt sem veheti fel a versenyt. Tekintete szelíd; jobb karját kitarja, szeretettel öleli, simogatja a búzkalászkokat. Baljában pásztor-bot, Ő az, a Jó Pásztor. Arca halvány és szomorú, melléből csurog a vér, értetek is szenved, titeket is sirat halált váró búzkalászkok.

A Mester jött el hozzátok, aratás hajnalán érett kalászkok. Eljött megmondani Nektek, hogy az Ő Szívének fáj látni a halált, a szenvedést, Ő előre látja és fáj neki látni, hogy mi lesz veletek, míg eljön a Beteljesülés. Ő jött hozzátok, ki legelőször mondta el a legszebb imát „mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.“ Ő jött el hozzátok, Ki megtanított minket alázatos szívvel mondani. „Legyen meg a Te akaratod.“ Boruljunk le Előtte és daloljuk a nyár összes madaraival együtt: „Legyen meg a Te akaratod“ Ő akarja, hogy a kalászkok a kasza éle alatt dőljenek rendekbe, Ő akarja, hogy a gépek szájából arany kigyóként ömöljön zsákokba a búzaszem. Ő együtt fog szenvedni mellettetek, amikor a malom hengerei között összetöretni fogtok; hogy legyen belőletek a mi imánk beteljesülése, — a mindennapi kenyér. Az Ő kacaja lesz a gyermek arcán, mikor ozsonna-táskájában megtalál téged kis cipó. Az Ő jósága lesz a feleség szemében, mikor a dolgozó férj tarisznyájába rejt téged, fekete kenyér. Az Ő szeretetével fog megszegni és gyermekeinek szétosztani téged a gondos anya, — házi kenyér. Akármerre visz a sorsod búzaszem, kerülsz katona kenyerestartisznyájába, leszel cukrostorta urak asztalán, leszel válogató asszonyok ingyen falata; minden az Ő szent akaratára.

Választani jött hozzátok az Úr és ezeket elmondani nektek, mielőtt megkezdődik az aratás. — Nézzétek! — a legalázatosabban hajladozó ka-

lászokat megsimogatja Ő, — Ő a Legalázatosabb; Néhányat kiválaszt közülük és csokorba köti. Nem a legmagasabb, legszebb, legérettebb, legtömörebb kalászkokat keresi: előbb egy beteges, alig érett kalászt emelt szíve felé. A kiválasztott kalászkoból kévét köt magának a szent Arató, ebből ad kenyeret Ő a választottaknak. Nagy ünnepe lesz azon a lakomán! Fehér gyolcs-inget vesz a pap majd magára, az orgona zeng, a harang zúg és térdre borulva várják a választottak az Ő kenyerét. A kis ministránsgyerek, lehajolva rázza majd a csengetyüt, a pap könyörgő imájára a legszentebb Asztalhoz száll le majd az Úr; hogy Ő általa, Ő vele, Ő benne feltámadjon, Vele egyesüljön a kiválasztott búzaszem, hogy örök életet adó kenyeré legyen azoknak a vándoroknak, kik az Ő nyomában járják az élet útjait.

A Jó Pásztor karjai már tele vannak érett kalászkokkal, — Jóságos tekintetével mégegyszer végigsimogatja a búzatáblákat. Szíve már nem vérzik, a vérző seb helyén az örök szeretet aranyfénye tündököl. Mire az aratók jönnek, már Ő távozik, hogy minél hamarabb oszthassa önmagát, az örök életet adó Szent Kenyeret.

Boruljunk le Előtte mégegyszer arany kalászkok! És suttogjuk el együtt mégegyszer: „Legyen meg a Te akaratod“.

— Vidám éneklés hallatszik a tanya felől, tarka népség közeleg a megrakott szekereken. Már munkába is álltak, a nap fényében csillant a kasza, már lendül is és ott fekszenek sorban a halott kalászkok. Az arató karja egy percre megáll, szeme az ég felé tekint, sóhajva mondja: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma“.

Rovatvezető: Dr. Nádas Zoltán.

Ismeretes, hogy néhány évvel ezelőtt Mexikóban véres üldözést indítottak a katolikus Egyház ellen. A vértanúk ezrei kellettek ahhoz, hogy a kormányzat meggyőződjék erőszakosságának a céltalanságáról. A keresztény öskor és hőskor gyönyörű példái ismétlődtek meg az indián jelleget meglehetősen örző lakosságnál. Végül is az erőszak hullámai lassan-lassan elcsendesedtek. Jellemző, hogy az egyházüldöző Calles elnök még az üldözések idején is tulajdon leányát amerikai — zárdában neveltette. Most már meglehetősen csend és nyugalom honol az országban. A templomokat, főként idegenforgalmi szempontból, vagyis inkább propagandából tatarozzák, csinosítják, de azért a főváros legszebb dómját, a San Diego székesegyházat lefoglalták és népművészeti múzeum céljára átalakították. A papságnak tilos egyházi ruhában az utcára kimeneni, nemkülönben a szerzetesnőknek is. Amikor legutóbb két amerikai apáca átutazott az országon szerzetesi ruhában, nem mindennapi feltűnést keltek, de azért bántódásuk nem történt.

Akaratlanul is rátapintott az igazságra a zsarnokságáról közismert VIII. Henrik angol király, amikor a kiváló festő, Holbein az egyik lorddal szemben védelemért hozzá fordult. A lordot ugyanis azzal utasította el, hogy hét parasztból bármelyik napon csinál hét olyan lordot, mint az, de még hét ilyen lordból sem csinálhatja a legjobb igyekezetével egy olyan festőt, mint Holbein. Nincs az a földi hatalom, amely nyomába léphetne a mindenható Istennek.

Szalézi Szent Ferenc híres volt jóságos szívéről. Hogy az annyira sürgetett szociális gondoskodásnak tényleg ez a voltaképeni alapja, azt legjobban mutatja a genfi püspök egyik szép gesztusa a házában dolgozó munkásokkal szemben. Már közeledett a szent este, amikor a három ember abbahagyta a munkát a püspök házában. Fizetésre került a sor. A püspök kitett három aranyat eléjük és három imakönyvet. Rájuk bízta, hogy ki mit akar választani. Ketten az arany után nyúltak azzal, hogy majd vesznek valamit az ünnepekre. Egy azonban az imakönyv mellett döntött, hogy hát ebből majd imádkoznak Karácsony szent éjtszakáján. A másik kettő nem is késett a gúnyos megjegyzésekkel: na ezzel aztán sokra mégy; kenyér helyett biztosan jó lesz a gyerekeknek; csak vigyázz, mit fogsz hallani otthon a feleségedtől! Aztán mutasd csak — mondá a nagybbszájú —, miféle égi manáról írnak benne. A mi emberünk ki is nyitotta a könyvet, hogy megnézze a címét, meg a képeket — hát uramfia, volt nagy álmélkodás, a másik kettőnek pedig bosszúság: a szentéletű püspök az imakönyv táblájának a belső felére nem is egy, hanem három aranyat ragasztott. Szalézi Szent Ferenc tudta, hogy nemcsak imádságból él az ember, kenyér is kell neki — de arra is meg akarta tanítani az embereit, hogy mindenekelőtt az Isten országát kell keresni és az Ő igazságát, a többiek pedig mind hozzáadatnak. Hogy is mondja a régi szép házi áldás?

Ahol hit, ott szeretet.
Ahol szeretet, ott áldás.
Ahol áldás, ott Isten.
Ahol Isten, ott szükség nincsen.

A vallásos tót is azt mondta: minél több a gyermek, legyen annál több Miatyánk s akkor annál több kenyér lesz.

Vakáció

Madárdalok ébresztő. Szarkacsörgéstől, kakucsótól, szekérsörgéstől zengő hajnalok... Mint valami szimfónia!

A jázmin, az olajfa s a sokszáz rózsa csak úgy ontja a kertben az illatot. Ó, ez a levegő! Ez az édes akácillat.

A cinkefészekben öt kis fióka van. Idétlen,

csupasz, vaksi csöpségek. Mindennap meglátogatom őket.

És az esték. Ezek az áldott falusi esték. Hangelatos, szép esték. Békazengéssel, tücsökciripeléssel, kutyaugatással...

„Benedic anima mea Domino“.

Vakáció. (Nagy Ödön felv.).

Gonzaga Szent Alajos

Lehetett volna ő is ragyogó renaissance-fejedlem. Vagy gőgös középkori várúr. Oligarcha. Félelmes zsarnok. Despota. Ki állandó rettegésben tartja portyázó véres és kegyetlen csapataival a környéket. Aki korlátlan úr a maga birodalmában. Élet és halál ura. Ki saját feleségét — pusztá gyanu alapján — lefejezteti zord vára piacán. Akit végül is tulajdon föllázadt alattvalói gyilkolnak meg palotájának aranytól ragyogó termeiben. Amint azt megtették annyi őseivel! Amint azt megtették halála után alig két évre legidősebb öccsével, Rudolfal, akinek javára mondott le örgrófi rangjáról s birtokairól s a mantuai hercegségről (a herceget meg Rudolf emberei ölték meg)!

Lehetett volna ő is ilyen, hozzájuk hasonló. A vérében volt. Ezzel a terheltséggel lépett a világba.

Mégis, az Úr más utakra hívta őt. És csodákat művelt benne az Ő kegyelme. Ki gondolta volna, hogy a Gonzagák vad s már-már el-

száradó törzséből egy új, friss nemes hajtás sarjad. Az Egyház nagy szentje. Alig 23 éves ifjú. Az ifjúság hatalmas pártfogója. Tündöklő liliom, mely szédítő illatával oly hamar betöltötte a földkerekséget. Valóban „liliom a tövissek között“ (Én. 7). Ime, a kegyelem csodája. Isten tövissek közé is tud liliomot teremteni. Agostonról s a többiről nem is szólva...

De a tövissek az ő penitentiáját is jelentik. Szenvedéseivel igyekszik jóvátenni családjára nagy bűneit. Érzi, erre hívja őt az Úr: a tanácsok útjára. Szerzetbe. Hiába fordul meg Itálya legelőkelőbb s legfényesebb udvaraiban, sőt a spanyol királyi udvar káprázatos gazdagsága sem tudja megejteni szívét. Egyre jobban megundorodik ettől a külsőleg ragyogó, belsőleg azonban annál rohadtabb világtól...

Amikor anyja révén atyjának bejelenti szándékát, a heves itáliai főúr csaknem dühöngeni kezd. De Alajos nem tágít. Az apa annyira felbőszül, hogy meg akarja korbácsoltatni szolgálai szemeláttára. Hogy az ő fia szerzetbe lépjen? Megörült! Amikor ő katonának szánta. A család büszkeségének. Az ő szemefényének. A Gonzaga-név méltó hordozójának. A Mediciek, d'Esték, della Roverék méltó vetélytársának.

Szegény apa. Ha tudta volna, hogy épp az ő Aluigija szerez a Gonzaga névnek örök dicsőséget. Mint egyszerű szerzetes. Hogy becsvágya fiában soha nem sejtett mértékben, soha nem álmódott módon fog beteljesedni. Hogy ragyogó oltárok fognak épülni az ő tiszteletére. A világ minden részén. Hogy gyertyákat fognak gyújtani képe előtt. Hogy virágokat hordanak szobrára. S az egész kereszténység, az egész ifjúság ő előtte fog hódolni, hozzá segítségért folyamodni...

Ki ismeri ma a többi Gonzagát? Büszke sziklaváraiak romokban hevernek. Véres történelmeiket pedig poros könyvtárak, sárguló pergamentek őrzik egyedül.

De ezért a szédítő hivatásért Alajosnak meg kellett szenvednie. Nem egy kemény próbát kellett állania. Apjának sem fenyegetése, sem könyörgése nem használt. Végül is a fiú győzött. Az öreg örgróf egészen megtört. Meg kellett győződnie arról, hogy nála hatalmasabb erő szólítja el tőle fiát. Meghajolt az Úr akaratára előtt. Bár a szíve szakadt bele. Hisz nagyon szerette elsőszülött fiát. Kis birodalma örökösét. S azt hitte igazi javát akarja, igazi boldogulását szolgálja, ha nem engedi „ostoba“ ábrándjai után...

Csakugyan, Alajos noviciátusba lépése után nem sokkal meghalt. Amint azt előre érezte s fiának megmondotta.

Alajos számára a szerzetben egy egészen új világ tárult fel. Eddig a maga ura volt. Azt tette, amit akart. Annyiszor ostromozta magát, ahányszor tetszett neki. Annyit böjtölt, amennyit csak bírt. Most meg kellett tanulnia az engedelmisséget. A legszentebb dolgokban is. Csak annyit volt szabad imádkoznia, böjtölnie,

ostoroznia, amennyit előjárói megengedtek neki. És társalognia kellett rendtársaival az előírt órákban, öneki, aki oly hallgatag és szűkszavú volt és került a társaságot és szívesebben vonult el valamelyik homályos kuckóba, hogy ott imádkozzék. Szenvedtek is tőle vidám társai. S megjegyezték, amikor nem volt közöttük: „Deo gratias!“

Más, gyöngé, szeszélyes akarat az ő helyében teljesen letört volna és „csalódottan“ hagyta volna ott a szerzetet. Biz alaposan próbára tették ezt a hajlíthatatlan akaratú, roppant szívós és oly bámulatosan önálló gondolkodású ifjút is. De kiállta ezt a próbát is. Megtörte akaratosságát. Megtagadta önfejűségét. És követte a halálig engedelmes Krisztust.

Még egy új próba várt rá. Nem kevésbé súlyos, mint az előbbiek. Otthon bajok voltak. Öccse, Rudolf, magára haragította a gazdag és hatalmas rokonságot. Egy cselédlányt vett feleségül. A helyzet egyre jobban elmérgesedett. A császár hiába küldött ki bizottságot az ügyek megvizsgálására s elintézésére. Itt csak Alajos segíthetett. Újra vissza kellett térnie az elhagyott otthonba.

Most láthatta csak éles kontrasztban szegény és szürke szerzetesi és a régi között az óriási különbséget. Ha valaha, hát most rohanhatta volna meg a vágy: visszatérni a gondtalan, fényűző életbe, melyről oly könnyen, oly könnyelműen lemondott. Csak egy szavába kerülne s Rudolf helyett övé lenne újra a hatalom, neki hódolnának a jobbágyok, az ő lába elé hordanák tiszteletük, szeretetük s hűségük minden őszinte megnyilatkozását.

De Alajos tudta jól, hogy mindez „hiúság és a lélek gyötrelme“. Hogy ez a fényes külső sok-sok nyomorúságot és könnyet takar. S hogy mindez egykor el fog múlni s e rövid dicsőség össze sem mérhető az örökkévalósággal. „Quid hoc ad aeternitatem?“ — Ezt a próbát is megállotta. Otthon az ügyeket sémán elrendezte. Amit a császár nem tudott megoldani, megoldotta ő. Az ő szentsége. Isten kegyelme. A béke újra leszállt s fészket rakott a Gonzagák tornyain. Legalább is Alajos haláláig.

Az ő halála... Igen, így csak ő halhatott meg! Akinek a lelkén nem sötétlett egy súlyos bűn foltja sem. Aki már elszakadt minden földi dologtól. Aki egészen Istennek élt már. Akinek a halál gondolata ujjongással töltötte el tiszta lelkét. „Örvendeztem, mikor azt mondták nekem: Az Úr házába megyünk“, — suttogta boldogságtól sugárzó arccal halálos ágyán a zsol-táros szavait. „Mint a szarvas a forrásvíz után, mint az éji őr a virradat után, úgy szomjazik, úgy kiált Utánad a lelkem, Istenem! — Mikor repülök már hozzád, mikor állok már meg szent színed előtt?“

Igy sóhajtozott, így fohászkozott a Szent. Akik látták, megrendülten mondogatták: Számára az égbe vezető út annyi, mint számunkra egy kirándulás Frascatiba. „Nézzétek ezt az

ifjút — súgta a Provinciális, amikor utolsó beteglátogatásáról távozott —, úgy beszél a halálról, mint mi egy sétáról...“

Mily áradozva ír haláláról édesanyjának utolsó levelében. Szinte minden sora himnusz és könyörgés és hála és vigasztalás. (Ó, hány-szor olvashatta ezt a levelet könnyek közt az ősz grófnő!) S mily megkapóan meleg és emberi a levél befejezése: „Annál szívesebben írtam, mivel különben semmim sincs már, amivel csak egy kis jelét adhatnám az én szeretetemnek és gyermeki ragaszkodásomnak Ön iránt. Zárom levelem, mégegyszer alázattal kérve áldását.“ — Mennyivel többet mond ez a pár sor minden lelkesült dithyrambusnál!

*

S most, hogy oltára előtt térdelek, melyről árad a liliomok mérhetetlenül édes és mámorító illata: Megragad egy gondolat: Igaz az élet-szentség, különösen amilyen Szent Alajosé, nagyon nagy kegyelem, kiválasztottság, melyet sem kiérdemelni, sem kérni nem lehet, de...

ezért meg is kellett szenvednie neki, sok tűz-próbát kiállnia s legfőképp a kegyelemmel közre kellett működnie. Szent Alajos útját másképp is el lehet képzelni.

De az enyémet is. Istenem, ha én is jobban közreműködném a Te kegyelmeiddel, bizonyára bőkezűbb volnál velem szemben is. Ó, Szent Alajos! Adj érzéket, adj finom szenzóriumot a Szentlélek inspirációi, illetvei iránt. S adj erőt, hogy akaratát mindenben kövessem, szándékait, gondolatait híven teljesítsem.

Amen.

Kerényi Karcsi keresztretjvényét helyesen fejtették meg: Helvei Ferkó, Konyorcsik Miklós, Mervay Marika, Nemes Gabi, Rósa Marika, Ziegler Géza. A jutalom (cukor) — sorsolás útján — Mervay Marikára esett.

Marci a holdban

Marci betöltötte tizenötödik életévét. Nagy nap ez. Jó szülei váltig törték fejüket, hogyan ünnepeljék meg a nevezetes születésnapot, mert Marci egyetlen elkényeztetett gyermekük volt, akinek vajmi ritkán tagadták meg kívánságait, noha — mi türes, tagadás — Marci gyerek nemigen dicsekedhetett a szerénység erényével.

A szerető szülők tehát Marci születésnapjára alaposan belenyúltak a pénzes tarisznyába. Szebbnél-szebb könyvek, egy teljes sí-főlszerelés, sőt egy vadonatúj bicikli volt már elrejtve Marci

szeme elől; temérdek édességet, új ruhát és még tudja az Ég, mit készített elő a szülői gondosság, nem is szólva az óriás csokoládé-tejszínhabos tortáról, melyen tizenöt gyertya jelezte az ünnepelet életkorát.

És mégis. Marci édesanyja úgy találta, hogy mindez nem elég. Szólt is férjének:

— Nézd, fiam — aggodalmaskodott —, mi itt összevásároltuk fél Budapestet és nem tudjuk mégsem, mi a fiúnknak vágya. Minden gyermeknek van titokban egy-egy kívánsága és ha ez nem teljesül, csalódást érez.

— Én úgy vélem — felelt az apa —, hogy éppen elég gavallérok voltunk. De ha akarod, kérdezd meg a drágát, mi a szíve vágya.

A jó anya nem is késett faggatni Marcit.

— Fiam — fogott hozzá —, holnap tizenöt esztendőös leszel. Volna-e valami különleges kívánságod erre a napra?

Marci szeme felcsillant:

— Hát, hát... — ötlött-hatolt —, ami azt illeti, volna. De el sem mondom, mert előre tudom, hogy nem teljesül.

Az anya tovább kérdezte. És Marci hosszas valatás után kibökte:

— Hát anyukám, én borzasztóan szeretnék egy repülőgépet, de nem holmi játék-repülőgépet, hanem egy rendes nagy gépet, olyan vadászgép-félét, amelyet a katonák használnak. Tudom, hogy drága dolog, de tessék elképzelni, mennyi pénzt takarítunk meg, ha egy ily gépünk van. Nem kell többé a villamosokon lógni és tolongani, ha pedig kedvünk szottyán kissé leruccanni a Balatonhoz, vagy fel a Felvidékre, hát egyszerűen beleülünk a gépbe és egy-kettőre ingyen ott vagyunk. Hát nincs igazam?

Anyus elképedt, majd elnevette magát.

— Nos fiam, ezt a csacsi kívánságot verd ki a fejedből, ezt csakugyan nem lehet teljesíteni.

— Tudtam jól előre — durcáskodott Marci —, és én nem is örülök születésnapomnak!

És másnap, amikor reggel belépett az ebédlőbe, ahová a szülői szeretet a leggyönyörűbb ajándékokat halmozta össze, szinte ügyet sem vetett a szép holmikra, szórakozottan motyogott valami köszönetfélét és leült reggelizni. Édesanyja felszólította, gyujtsa meg az ünnepi tortán a tizenöt gyertyát, kedvetlenül vállat vont:

— Úgyan, mire való ez a gyerekség?

A szülők fájó szívvel keltek föl az asztaltól. Úgy örültek előre fiacskájuk örömének és meglepésének a sok drága holmi láttán és ime, csunya hálátlanságot kaptak érte. Így fulladt kudarcba az örömnapp.

Leszállt az est. A vacsora hasonló gyászos hangulatban folyt le, mint a reggeli és Marci alighogy legyűrte az utolsó falatot, felugrott, rövid jóéjtszakát kívánt és besietett a szobájába, ahol rávetette magát az ágyára és keservesen sírt.

Amikor elapadtak könnyei, felült és körülnézett a szobájában. A teli hold bekandikált a nyitott ablakon és úgyszólván nappali fényt sugárzott. Marci felállt. Úgy vélte, még korán van a lefekvéshez és ő inkább kicsit elsétálgat a kert holdsütötte útjain. A legrövidebb úton, az ablakon kiugorva, került az illatos kertbe és teli tüdővel szívta magába az üde esti levegőt.

— Hát érdemes volt tizenöt év előtt megszület-

nem? — tört ki belőle az elkeseredés —, mikor még egy rongyos repülőgépet is megtagadnak tőlem a szüleim!

De hirtelen megtorpantak léptei. A kert kavicssos útján egy gyönyörű, igazi repülőgépet világítottak meg a Hold sugarai. Marci megdörzsölte a szemét. Vajjon álmodik-e? De nem! A vadonatúj gyönyörű gép ott volt és mellette egy pilóta állt, mintha csak Marcira várt volna, mert rögtön megszólalt:

— Nézd, Marcikám — magyarázta —, jó szüleid engem fogadtak tanárnak, hogy megtanítalak a gép kezelésére.

Marci szívét a forró hála hullámai árasztották el.

— Az én drága jó szüleim — fohászkodott fel —, és én olyan csúnyán és hálátlanul viselkedtem velük szemben!

— Munkára — sürgette a pilóta és már tuskolta is a boldog fiút pompás gépébe, sőt minden bevezetés nélkül máris magyarázgatni kezdte a gép falán elhelyezett kapcsolók és egyéb titokzatos szerszámok használati utasítását. Marci nem is találta olyan túlnehéznek az egész pilótatudományt. Hiszen csak egy kapcsolót kell megnyomni és máris vidáman lebegnek a holdsütötte felhők között. Szörnyen élvezte a repülést és alig akart leszállni a gépről, amikor a pilóta végre megelégedte az első leckét és azt mondta, hogy mára elég!

Kiszálltak és a pilóta, miután szívére kötötte a gyermeknek, hogy egyedül ne merészkedjék a gépre, hirtelen eltűnt. Marci észre sem vette, annyira lefoglalta érdeklődését pompás gépe. Körüljárta, megtapogatta és elfeledve a pilóta figyelmeztetését, már újra benne ült. Az előző leckében megtanulta az indítást és nem is késett tudományát kipróbálni.

— Istenem — gondolta —, milyen egyszerű dolog ez a repülés. Csak megnyomok egy gombot és hajrá, már messze lebegek fönt a levegőben!

Megnyomta azt a bizonyos gombot és a gép engedelmesen emelkedett fölfelé. Marci szörnyen boldog volt. Alatta lassanként eltörpültek a házak, templomok, míg ő, mint a levegő diadalmas hőse, mind magasabbra emelkedett.

De hirtelen elszorult a szíve. Eszébe ötlött, hogy a leszállás technikáját nem tanulta még meg az első leckén. A gép pedig egyenesen mind magasabbra emelkedett. A szerencsétlen ifjú pilótát ájulás környékezte. A ritka levegőben szédülés, hányinger fogta el, füléből orrából vér szivárgott és halántéka fájdalmasan zúgott és lüktetett. Rémülten kapkodott a gép falán lévő kapcsolókhoz és egyéb titokzatos tárgyakhoz, de hiába! A gép még gyorsabban emelkedett és Marci eszméletlenül terült el pilótakabinjában.

Hirtelen erőszakos zökkenőre ocsudott fel aléltóságából és örömmel állapította meg, hogy a gép megállt valami szilárd földön. Felugrott és kiszállt. Körülnézett. Nem akart hinni szemének. Marci a Holdban kötött ki.

Hát bizony a Hold nem is olyan barátságos tartózkodási hely, mint azt mi holdas nyári éjjelen képzeljük. Kietlen, csupa szikla vidék, a növényzet teljes híjával. Ámde Marci, kalandos

útja után, türethetőnek érezte, mert mégis szilárd talaj volt lába alatt. Körülnézett. Nos, sok látnivaló nem volt. Kö és szikla, szikla és kö.

— Talán beljebb találok valami harapnivalót, — biztatta magát és felfedező útra indult. A vidék mindenütt egyformán sziklás volt, növénynek, de egyáltalán élőlénynek se híre, se hamva. Marcit újabb kétségbeesés hulláma árasztotta el, amikor hirtelen szembekerült az első holdlakóval.

Na, mondhatom, fura figura volt. Ha szegény Marci nem lett volna annyira elszontyolodva, talán még el is neveti magát. A holdlakóknak csunya vörös feje volt, homloka közepén egy szem, orra hiányzott, csak nagy szája ért egyik fülétől a másikig. De keze sem volt, lába sem, nagy, idétlen fejét valami seprűnyélszerű bot tartotta és a fura alak ezen a boton ugrálva közeledett:

— Ki vagy te fertelmes alak? — kérdezte a holdlakó kíváncsian.

— Hát ami azt illeti, te sem vagy egy leányálmom! — sértődött meg Marci.

— Mindannyian ilyen csúnyák vagytok a földön? — érdeklődött a szörnyalak.

— Körülbelül — hagyta rá Marci —, de most nem erről van szó. Adj inkább valami ennivalót.

Erre kisült, hogy a Holdban nem esznek a lakók, hanem pusztán levegőből élnek, ami éppen nem volt biztató kilátás. Közben érkeztek a géphez, melyet a torzalak nagyon figyelmesen megvizsgált. A holdlakó nem is volt olyan ostoba, mint aminőnek látszott, mert amikor Marci kétségbeesetten kesergett, mi lesz veled, egész józan tanáccsal szolgált:

— Nézd, förtelmes idegen, ha te nálunk maradsz, okvetlenül éhenpusztulsz. Ha azonban belülsz ördögös masinádba, én odavonszolom azt a Hold szélére és belerúgok, akkor te lepottyansz egyenesen a Földre. Egy kicsit összeütöd ugyan magad, de talán egy darabban kerülsz vissza oda, ahonnan jöttél.

Marci belátta, hogy a holdlakónak igaza van. Mázsás sóhajok között beszállt a Hold szélére vonszolt gépbe és új barátja olyat rúgott rajta, hogy nyomban lezuhant.

Zuhant, zuhant irtózatossá gyorsan és Marci szédelegve azt se tudta, fiú-e vagy lány? Hirtelen egy nagy zökkenés! A gép megtorpant és a kaland hőse lepotyogott a földre. Alig merte kinyitni a szemét. Amikor végre rászánta magát, ámulva állapította meg, hogy saját szobájában van a földön.

— Ó, hát álmom volt az egész! — könnyebbült meg boldogan. Amint ágyára dülve kesergett vacsora után, elnyomta az álmom és oly élénken álmodott, hogy lefordult a földre.

Felugrott. Az ebédlő felől még világosság szivárgott. Szülei még nem feküdtek le. Marci bűnbánóan kullogott hozzájuk. Álma megtanította, milyen oktan dolog lehetlent kívánni. És szégyenkezve érezte, mily hálátlan volt születésnapján jó szülei iránt. De a megbánás, ha őszinte, sohasem késő. Marci szülei örömet megbocsátottak a bűnbánó fiúnak. És így a születésnap mégis szépen végződött. Égett a tizenöt gyertya a pompás tortán, a szeretet meleg fénye mellett és Marcinál jobb és hálásabb gyermeket ezentúl keresni kellett.

Viola Néni.

1. **Keresztrejtvény.** (Beküldte Grétsy Lacika, Pestszenterzsébet, gimn. III. a) oszt.)

1	2	3	4	5	6	7	↓
8				9			
10						11	
			12		13		
14		15			16	17	
	18			19			
20	21			22			
23			24			25	
↑							←

Vízszintes sorok: 1. Ismert közmondás (a nyíl irányában). — 8. Monda. — 9. Bibliai név ($n = t$). — 10. Tetőfedő. — 11. Tagadószó. — 14. Növekedik. — 15. Adok, latinul. — 16. Visszafele: elégtelen, rövidítve. — 18. Minden lakásban van. — 20. Visszafele: tó, idegen nyelven. — 22. Egyiptomi isten. — 23. Kemény papír ($k = h$). — 25. Színes film.

Függőleges sorok: 2. Enyém, latinul nőnemben. 3. Felvidéki város. — 4. Ital. — 5. Régi ürmérték. — 6. A mai nap. — 7. Jég, németül. — 12. Omladék. — 13. Szicíliai tűzhányó. — 15. Ilyen torkolat is van. — 17. Igekötő. — 18. Magyar vármegye. — 19. Női név. — 21. A kert ellensége. — 24. Háziállat lakhelye. — 25. O. E.

2. **Rejtvény.** (Beküldte: Bácskai Ilonka, Baja, polg. IV. oszt.)

1	2	3	4	5	6
2					
3					
4					
5					
6					

Vízszintes és függőleges: 1. Sok ilyen gép kell a háborúban. — 2. Ilyen rúd is van. — 3. Hernyótojás. — 4. Ült, régiesen. — 5. Elsüti fegyverét. — 6. Nem te.

3. **Számrejtvény.** (Beküldte: H. Nagy Stefánia, Kaposvár.)

10	10	10	10
5	5	5	5
3	3	3	3
2	2	2	2

A számokat úgy kell elhelyezni, hogy összegük vízszintesen és függőlegesen is minden sorban 20 legyen.

Szentségimádási nap július 2-a a budapesti Sziklatemplomban. Sokat kell imádkoznunk Házáinkért!

Rendi hírek. P. Tóth Szabolcs május 27-én Pécsen fogadalmat tett P. Besnyő Gyula h. tartományfőnök kezébe, aki a budapesti kolostorba helyezte.

Pálósszentkúti hírek. Május 14-én a kiskunfélegyházi ó-plébánia szokásos évi búcsúját Vedres Béla apátplébános vezette. Közel 800-an vettek részt az engesztelő zárandoklaton. Délelőtt körmenet, tábori szentmise, délután pedig az ifjúsági egyesületek vidám előadása tette kellemessé a búcsújárást. — Áldozócsütörtökön, május 18-án a szegedi Jézus Szíve Népleányok teljes számú zárandokcsoportja volt kegyhelyünkön, honnan áhítatban és kegyelemben gazdagabban távoztak. — Május 20-án Rétegy Gyula kanonok-plébános vezetett közel ezer főnyi engesztelő zárandokot Kiskunmajsáról. — Május 24-én dr. Halász Pál, a szegedi Fogadalmi Templom kanonok-plébánosa tartott nálunk kongregációs napot. — A pünkösdi búcsún hat-nyolcezer ember vett részt. A vigilia szónoka P. Csellár Jenő ujoncmester volt; az ünnepen Vedres Béla apátplébános úr mondott szentbeszédet, a búcsú második napján pedig P. Ács István. — Adományok Pálósszentkút építésére: Balla László Pálósszentkút (100 P), Poór Lajos Kiskunfélegyháza (50 P), Tóth Pál Fülöpjakabszállás (10 P), Nemcsok Alajosné Pálósszentkút (14 P), Fekete Gábor Kiskunfélegyháza (10 P). — Egyéb adományok: Pécsnek: Hammerli Károly és özv. B. N. Pécs (könyvek); Budapestnek: Hinczem Emilné Rákosszentmihály (terítő és 10 P) és Fejér Ferencné Debrecen (két karing). — Isten fizesse meg!

Felülfizetések: 3.20 P-t: Büchler Viktor Dombóvár.

3.20 P-t: Baráth András Tejfalu.

6.— P-t: Antal István Marosvásárhely.

8.20 P-t: Leja Rezsőné Kassa.

3.— P-t: Dr. Szombathy István Budapest.

14
8-10

A FEHÉR BARÁT

A PÁLOSREND HAVI FOLYÓIRATA

FŐSZERKESZTŐ: P. GYÉRESSY ÁGOSTON — FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. NÁDAS ZOLTÁN

TARTALOM: Otto Karrer: Clairvauxi Szent Bernát — Clairvauxi Szent Bernát: Misztikus vallomás — Bodroghy Szabolcs: Árpádházi Szent Margit szelleme és a magyar Pálosrend — P. Gyéressy Ágoston O. S. P.: Régi pálos kolostorok (I. Nagyvárad) — Régi pálos himnusz: Szent István királyról — Dr. Nádás Zoltán: Világkrízis és kereszténység — Tóth Nándor: A Szentvér elrablása — Pekár Nándor: Fráter György: „Idegen kalandor”? — Pálos krónika — Könyvek.

VII. ÉVF. • 8. SZÁM

ÁRA • 60 • FILLÉR

1944 AUGUSZTUS